

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาวะสังคมไทยปัจจุบัน คนส่วนใหญ่ประสบปัญหาเศรษฐกิจเกี่ยวกับรายได้ของครอบครัวที่ลดลงและในการดำเนินชีวิตทุก ๆ คนมีเรื่องที่จะต้องตัดสินใจในการใช้จ่ายสิ่งต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา เมื่อครอบครัวมีรายได้จำกัดและมีปัจจัยหลายประการที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ราคาของสินค้า จำนวนเงินที่มีอยู่ ทัศนคติ และความพึงพอใจของผู้ซื้อ การตัดสินใจในการใช้จ่ายเงินบุคคลจะต้องคำนึงถึงรายได้โดยรวมของครอบครัวเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่สมาชิกภายในครอบครัวว่าภายในครอบครัวมีกำลังในการใช้จ่ายและสามารถเลือกซื้อสินค้าที่จำเป็นประเภทใดประเภทหนึ่งเท่านั้น วิทยากร เชียงกุล (2540, หน้า 106) กล่าวว่าเกี่ยวกับเรื่องนี้ความสามารถหรือกำลังซื้อสินค้าของแต่ละคนจะมีมากน้อยแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับรายได้ของครอบครัว เพราะรายได้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสามารถในการซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ มาใช้เพื่อความอยู่รอด ดังนั้นคนในครอบครัวต้องมีการประกอบอาชีพหาผลผลิตและรายได้มาสนองความต้องการของสมาชิก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นจึงจำเป็นต้องเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงาน การใช้ชีวิต การรู้จักใช้เวลาในการทำงานให้เกิดผลผลิตที่ดีเพื่อสร้างรายได้นำมาใช้ในการซื้อสิ่งของอุปโภค บริโภคโดยตรง ด้วยเหตุนี้วิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของบางครอบครัวต้องอาศัยจากการกู้ยืมเพื่อให้ครอบครัวมีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายภายในครอบครัว ได้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ดังเช่น ตีรณ พงศ์มพัฒน์ (2542, หน้า 4) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเพิ่มรายได้ของบุคคลว่า รายได้ก็นำมาใช้ซื้อสิ่งของอุปโภค บริโภค อาจต้องได้มาโดยอาศัยการกู้ยืมเพิ่มเติมจากรายได้ที่มีอยู่เพื่อเอามาจับจ่ายใช้สอย อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวมีหนี้สินที่ต้องชำระ แต่รายได้ไม่เพิ่มขึ้นหรือลดน้อยลง อันนำไปสู่ปัญหาเศรษฐกิจครอบครัวและความยากจน จากข้อมูลดังกล่าว วิธีการศึกษาและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่สำคัญวิธีหนึ่งคือการพัฒนาเยาวชนไทยให้มีความรู้ ความเข้าใจฝึกฝนทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันเพื่อสามารถใช้ประโยชน์ ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและครอบครัวได้ สถาบันการศึกษาได้พัฒนาเยาวชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคือโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนจะมี

บทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาให้แก่เยาวชน โดยมีครูทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ การอบรม สั่งสอน การพัฒนา คุณภาพของการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ และปลูกฝังทักษะต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการฝึกฝนและพัฒนาเยาวชนรู้จักคิดและมีส่วนร่วมช่วยแก้ปัญหาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันภาวะวิกฤตทาง ด้านเศรษฐกิจของท้องถิ่นขณะนี้ แต่การสอนของครูในสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่จะสอนโดยใช้ตำราและ การท่องจำ สภาพการเรียนการสอนยึดครูเป็นศูนย์กลาง บรรยายเนื้อหา หรือเผด็จการภายในห้องเรียน ส่วน นักเรียนเป็นผู้รับฟังและจดจำมีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือข้อขัดแย้งน้อยมาก (อมรวิรัช นาคกรพ.2542. หน้า 9) ด้วยวิธีการถ่ายทอดแบบครูเป็นศูนย์กลางนี้ นักเรียนจึงขาดทักษะในการคิดแก้ปัญหาและ คิดสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ดังนั้นครูจึงต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอก ผู้อธิบายให้นักเรียนท่องจำมาเป็นการคิด หาวิธีการที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการคิดเป็นสิ่งแรก ดังที่ บัญญัติ รัตนกุล (2541. หน้า 3) กล่าวว่า การสอนต้องมุ่งที่เด็กได้ ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติจริง อย่าให้ครูเป็นศูนย์กลางมากเกินไปและโรงเรียนมักจะทำ ตามใจ ผู้ปกครองที่ต้องการให้ลูกเรียนเก่ง ครูส่วนใหญ่เลยมุ่งให้เด็กทำแบบฝึกหัด เน้นความจำเป็นเรื่อง ใหญ่แต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ประทีป ชูหมื่นไวย (2541. หน้า 3) ว่า การสอน ให้เด็กคิดเป็น แก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นคือสิ่งที่ครูต้องทำให้บังเกิดผล ครูที่คอยบอกสิ่งนั้น สิ่งนี้เป็นเนื้อหา ไปทั้งหมด ที่เราเคยคิดว่าเป็นครูเก่งคงไม่ใช่แล้ว ครูที่ชี้ทางให้เด็กแก้ปัญหาและหาวิธี แก้ปัญหาให้เด็กได้ คือครูเก่งสำหรับผมเพราะเด็กคือกำลังสำคัญของชุมชน สังคม และประเทศในอนาคต การศึกษาที่ส่งเสริม และฝึกฝนทักษะการคิด คิดอย่างมีเหตุผล คิดจากสิ่งที่เกิดขึ้น ในชีวิตจริงให้ไปสู่สภาพความหวังที่ดีขึ้นใน อนาคต ย่อมสร้างความเจริญ ทั้งต่อตัวเด็กและสังคม โดยเฉพาะสภาพปัญหาเศรษฐกิจรอบครัว ซึ่งเป็น สังคมขนาดเล็กที่เด็กได้ใกล้ชิดและสัมผัสมาโดยตลอด

ด้วยเหตุนี้การนำกระบวนการสอนมาใช้จึงสามารถช่วยให้เยาวชนได้แสดงศักยภาพของตนเองออกมาได้อย่างเต็มที่ ตามความถนัดและความสนใจของเขา ครูจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้ นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในเนื้อหาวิชาได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการเรียนการสอนวิชา สังคมศึกษาซึ่งเป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทั้งทางด้านสังคมและ ด้านกายภาพ เมื่อนักเรียนต้องเรียนวิชาสังคมศึกษา การสอนวิชาสังคมศึกษาจึงต้องมุ่งเน้นทักษะทางสังคม เป็นสำคัญ อันได้แก่ ทักษะการดำรงชีวิต ทักษะเพื่อความอยู่รอด ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ทักษะการแสวงหาแหล่งความรู้ใหม่และทักษะการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เป็นต้น

ดังนั้นการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาจึงควรนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้เพื่อส่งเสริม การสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตร นวัตกรรมอย่างหนึ่งที่จะช่วย ส่งเสริมการสอนของครูได้อย่างเหมาะสมคือ การนำกระบวนการAIC (Appreciation Interaction Control)

มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะกระบวนการ AIC จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการคิดร่วมกันจากการทำงานของสมาชิกทั้งหมดด้วยการมองเห็นคุณค่าของความคิดซึ่งกันและกัน มีการเจรจาต่อรองเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน เป็นการแสดงพันธะสัญญาต่อกัน ลงมือกระทำการแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจและแนวทางการแก้ไข อันเป็นเทคนิคหนึ่งที่ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาร่วมกันด้วยความเข้าใจกันภายในกลุ่ม (วันทนีย์ จันทรเอี่ยม, 2540, หน้า 14) การให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาซึ่งทำความเข้าใจกันจะช่วยให้ นักเรียนเกิดความรักความผูกพันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีร่วมกันภายในกลุ่มและก่อให้เกิดพลังในการสร้างงานอีกด้วย ดังเช่น ประเวศ วะสี (2537, หน้า 59) ได้กล่าวถึงกระบวนการ AIC ไว้ว่า AIC เป็น กระบวนการที่ทำให้คนร่วมมือกันทำงานด้วยความรัก มีการคิดและเรียนรู้ร่วมกัน มีการจัดการทำให้เกิดความสุขและพลังสร้างสรรค์ขององค์กร ถ้ามนุษย์มีโอกาสได้คิดและทำงานร่วมกันด้วยความรักการได้เห็นคุณค่าของความคิดซึ่งกันและกัน เป็นวิธีทำงานที่สามารถแก้ปัญหาทุก ๆ ให้ลุล่วงไปได้ ก่อให้เกิดช่วยประโยชน์กับเพื่อนมนุษย์สร้างความสุข ความสร้างสรรค์ของการมีชีวิตและการทำงานร่วมกันเป็นอย่างดี และช่วยให้มนุษย์ได้พบสานติสุขร่วมกันด้วย

การนำกระบวนการ AIC มาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการสร้างการคิดร่วมกันของนักเรียน เพราะกระบวนการ AIC มีจุดเน้น คือ การรวมความคิด การวิเคราะห์ปัญหาและการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างมีประโยชน์ นอกจากนี้กระบวนการ AIC ยังเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์และระดมพลังสมองที่จะคิดร่วมกันให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งกระบวนการ AIC นอกจากจะสร้างพลังความคิดแล้วยังวางพื้นฐานความเป็นประชาธิปไตยให้กับนักเรียนด้วย ด้วยเหตุนี้ อรพิน สหโชคชัย และคณะ (2539, หน้า 8) ได้กล่าวว่า กระบวนการ AIC เป็นกิจกรรมที่ให้การดำเนินงานตามแผน ปฏิบัติการมีความชัดเจน ผู้ปฏิบัติมีความเข้าใจในการดำเนินงานและบทบาทหน้าที่ ทั้งที่เป็นเจ้าของและความรับผิดชอบ มีการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างเป็นประชาธิปไตย

แม้ว่ากระบวนการ AIC จะถูกนำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาในองค์กรต่าง ๆ ก็ตาม เมื่อนำกระบวนการ AIC จัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน นำเข้าสู่ห้องเรียนเพื่อปฏิบัติจริงจะส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีความคิดกว้างไกล เลือกดัดสินใจ แก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยข้อมูล ข่าวสารที่แน่นอนจะช่วยให้ นักเรียนสามารถคิดหาวิธีแก้ปัญหาได้ถูกต้องที่สุด ดังที่ เจริญ พองศรี (2542, หน้า 31) ได้ให้ความหมายของ AIC ว่าเป็นกระบวนการพัฒนาที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีโอกาสสื่อสาร และเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ข้อมูล ข่าวสาร ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหาข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่ระดมพลังสมองเพื่อแก้ไขปัญหาและแนวทางในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์

กระบวนการ AIC จึงสมควรที่จะนำไปจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียน โดยเฉพาะกับเรื่องปัญหาเศรษฐกิจครอบครัว ซึ่งโดยทั่วไปมักจะประสบกับปัญหาการมีรายได้จำกัด แต่สมาชิกในครอบครัวมีความต้องการไม่จำกัดในสินค้าและบริการ หากสมาชิกในครอบครัวได้แต่ใช้จ่ายไม่รู้จักทำงานหารายได้ให้เพิ่มพูนขึ้นก็จะประสบปัญหาเศรษฐกิจครอบครัวได้

แม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดชายแดนที่อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศไทย ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชนชาติไต หรือไทยใหญ่ที่อพยพมาจากรัฐฉานในประเทศสหภาพพม่าและเป็นชาวไทย ภูเขาที่อาศัยกระจายอยู่ตามภูเขาในพื้นที่สูงสลับซับซ้อน (สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2542, หน้า 19) จากสภาพพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนที่เป็นภูเขา ทำให้มีข้อจำกัดด้านขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร โดยพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมีเพียง 250,000 ไร่ หรือคิดเพียงร้อยละ 2 ของพื้นที่ทั้งหมด โอกาสที่ขยายพื้นที่ทางการเกษตรเป็นไปได้ยาก แต่ประชากรในจังหวัดส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมถึงร้อยละ 74.50 (สมนึก เมืองเจริญ, 2540, หน้า 18) ซึ่งเกษตรกรจะเพาะปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักเพื่อให้บริโภคภายในครัวเรือน จะมีเหลือขายเพียงเล็กน้อยในระดับท้องถิ่นเท่านั้น ประมาณผลผลิตทางการเกษตรในจังหวัดไม่เพียงพอต่อการบริโภคของประชากรในจังหวัด (สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ และคณะ, 2541, หน้า 20) ในส่วนของอำเภอสะเมิง ประชากรมีเชื้อสายเป็นชาวละว้า กระเหรี่ยงแดง และคนพื้นเมืองในอัตราส่วน 30:40:30 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนา ทำสวน ทำไร่ โดยมีพื้นที่ในการถือครองเป็นกรรมสิทธิ์เอง ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร คือ ความยากจนทั้งนี้เพราะพวกเขามีรายได้น้อยโดยเฉลี่ยต่ำกว่า 10,000 บาทต่อปี และไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับราคาพืชผลทางการเกษตรในแต่ละฤดู บางครั้งต้องพบกับการกดราคาจากพ่อค้า คนกลาง (จังหวัดแม่ฮ่องสอน, สำนักงาน, 2542, หน้า 16) สำหรับการจัดการศึกษาส่วนใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนยังประสบปัญหาขาดความรู้ความสามารถด้านพัฒนาการสอน และใช้วิธีสอนแบบบรรยายอย่างเดียว ขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขาดวัสดุอุปกรณ์ และสื่อที่ไม่เพียงพอ รวมทั้งไม่นำนวัตกรรมใหม่ๆ เข้าไปช่วยสอนการเรียนการสอนจึงไม่ได้ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมและเป็นศูนย์กลางการสอนอย่างแท้จริง (สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2540, หน้า 26)

ด้วยเหตุดังกล่าวการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาเศรษฐกิจครอบครัวของเยาวชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงมีความจำเป็นต้องให้ความรู้พื้นฐานด้านเศรษฐกิจและวิธีการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นอันดับแรกเพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งให้ความร่วมมือแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด โดยการสอนของครูที่เหมาะสม ควรส่งเสริมการใช้เทคนิคการสอนหรือนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจให้มีศักยภาพสูง

โดยเฉพาะการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ครอบครัว สอ32 ซึ่งวิทยากร เชียงกูล (2540, หน้า ก) กล่าวว่า ปัจจุบันเศรษฐศาสตร์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก อันได้แก่เศรษฐกิจด้านครอบครัว ซึ่งสมาชิกทุกคนต้องต่อสู้เพื่อความอยู่รอดระหว่างรายได้กับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้นของครอบครัว เพื่อคงสภาพไม่ให้เกิดหนี้สิน และมีการเก็บออมเพื่ออนาคตของสมาชิกในครอบครัว

การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยสนใจในการนำกระบวนการ AIC มาทดลองสอนในเรื่องปัญหาเศรษฐกิจครอบครัว ทั้งนี้เพราะนักเรียนในโรงเรียนเฉลิมรัชวิทยาคม อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีจำนวนทั้งหมด 120 คน นักเรียนร้อยละ 95 มีฐานะยากจนเพราะครอบครัวมีรายได้ไม่แน่นอนจากผลผลิตทางการเกษตรและการรับจ้างรายวัน ส่วนนักเรียนร้อยละ 5 ที่เหลือ ครอบครัวมีอาชีพค้าขายของชำเล็ก ๆ น้อย ๆ (ฝ่ายทะเบียน - โรงเรียนเฉลิมรัชวิทยาคม, 2542) โดยสภาพทั่วไปนักเรียนของโรงเรียนนี้มาจากครอบครัวชาวเขา ซึ่งยากจนขาดความรู้พื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งการบริโภค อุปโภคผลผลิตทางการเกษตรค่อนข้างต่ำเพราะไม่ได้นำความรู้ทางวิชาการหรือเทคโนโลยีไปใช้ประกอบการผลิตเพราะพวกเขาอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลจากชุมชนของอำเภอสบเมย (สัมภาษณ์เกษตรกรอำเภอสบเมย, 2542) ประกอบกับกระบวนการ AIC เป็นกระบวนการปลูกฝังและส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความคิดอย่างมีระบบ โดยแสดงความคิดในสิ่งที่มีลักษณะเป็นนามธรรมออกมาเป็นรูปธรรมได้ รู้จักวิธีการวางแผนวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในท้องถิ่น ทั้งนี้ผู้วิจัยเป็นครูสอนในโรงเรียนเฉลิมรัชวิทยาคม อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน การนำกระบวนการ AIC เข้าสู่ห้องเรียนจะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากกว่าการเรียนการสอนแบบปกติ เพราะกระบวนการ AIC มีกิจกรรมที่สำคัญของการสอน คือการให้นักเรียนสร้างภาพความคิดที่เป็นนามธรรมออกมาเป็นรูปธรรมตามแนวความคิดของนักเรียนซึ่งเป็นกิจกรรมอิสระที่นักเรียนทุกคนสามารถแสดงศักยภาพของตนเองและอธิบายเหตุผลประกอบได้ กระบวนการ AIC เป็นนวัตกรรมการสอนที่ควรจะต้องศึกษาทดลองใช้เพื่อเผยแพร่ ในกลุ่มโรงเรียนและสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้กระบวนการ AIC ต่อการคิดเรื่องปัญหาเศรษฐกิจครอบครัวของนักเรียน

### ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนเฉลิมรัชวิทยาคม อำเภอสมบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน 1 ห้องเรียน จำนวน 40 คน เป็นนักเรียนชาย 27 คน นักเรียนหญิง 13 คน
2. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือเรื่องปัญหาเศรษฐกิจครอบครัว ประกอบด้วย
  - 2.1 ปัญหาการผลิตของครอบครัว (4 คาบ)
  - 2.2 ปัญหาการบริโภคของครอบครัว (4 คาบ )
  - 2.2 ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัว (4 คาบ)
3. ระยะเวลาในการทดลอง ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ใช้เวลาทดลอง 12 คาบ คาบละ 50 นาที
4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่
  - 4.1 ตัวแปรต้น ได้แก่
    - 4.1.1 การเรียนโดยใช้กระบวนการ AIC
  - 4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่
    - 4.1.2 การคิดของนักเรียนต่อเรื่องปัญหาเศรษฐกิจครอบครัว

### นิยามศัพท์เฉพาะ

**เอไอซี (AIC)** หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการคิดได้ด้วยการปฏิบัติร่วมกันจากการทำงานของสมาชิกทั้งหมด ทำให้น้องเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน มีทักษะในการเจรจาต่อรองเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน และมีการแสดงพันธะสัญญาต่อกันก่อนที่จะลงมือกระทำการแก้ไขปัญหาร่วมกันด้วยความเข้าใจซึ่งกันและกัน

**การสอนโดยใช้กระบวนการ AIC** หมายถึง การนำขั้นตอนของ AIC มาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นการฝึกให้นักเรียนเกิดทักษะการคิด และถ่ายทอดการคิดออกมาเป็นรูปภาพ

**ปัญหาเศรษฐกิจครอบครัว** หมายถึง แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจครอบครัว ที่เกี่ยวข้องการผลิต การบริโภค การพัฒนาเศรษฐกิจครอบครัวให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรให้ดีขึ้นด้วยการเพิ่ม

ประสิทธิภาพของการทำงานและการใช้ชีวิต รู้จักการใช้เวลาทำงานและใช้จ่ายอย่างประหยัด คุ่มค่า  
มีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

**การคิด หมายถึง** ความสามารถปรับความรู้พื้นฐานเข้าสู่การกระทำสามารถจินตนาการและ  
ถ่ายทอดออกมาเป็นภาพตามแนวความคิดนั้น รวมถึงการคิดแก้ปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัวโดยใช้ความรัก  
ความเข้าใจ และวาดออกมาเป็นภาพเพื่อเป็นการสะท้อนถึงแนวทางการแก้ปัญหาเศรษฐกิจครอบครัวร่วมกัน

**ระดับการคิดของนักเรียน หมายถึง** ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนแบ่งออกเป็น 4  
ระดับ ดังนี้

1. **คิดอย่างคลุมเครือ ไม่ชัดเจน** หมายถึง การคิดที่ไม่ได้ใช้ข้อมูล และเหตุผลมาใช้ในกระบวนการ  
การคิด
2. **คิดคาดคะเน** หมายถึง การคิดที่ใช้ข้อมูลและขั้นตอนค่อนข้างน้อย เป็นความคิดที่ค่อนข้างจะ  
รวดเร็ว ขาดการไตร่ตรองที่ชัดเจน
3. **คิดอย่างมีเหตุผล** หมายถึง การคิดเป็นไปตามลำดับ ขั้นตอน มีกระบวนการชัดเจน
4. **คิดรอบคอบ และคิดกว้างไกล** หมายถึง การคิดให้ลึกซึ้งถึงแก่นหรือสาเหตุ ที่มาของสิ่งที่เกิด  
พิจารณาถึงผลที่จะตามมา มีการประเมินตัดสินใจ

**ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย**

1. ผลของกระบวนการ AIC ต่อการคิดของนักเรียนเรื่องปัญหาเศรษฐกิจครอบครัวอันเป็น  
ประโยชน์ต่อนักเรียนนำไปใช้แก้ปัญหาเศรษฐกิจครอบครัวได้
2. ผลการวิจัยสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพการสอนวิชาสังคมศึกษาและทุกรายวิชาในระดับชั้น  
มัธยมศึกษาตอนต้นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. ผลการวิจัยสามารถนำไปสร้างโครงการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาในการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์  
ครอบครัวร่วมกับกลุ่มโรงเรียนได้